

ABORDAREA CONSTRUCTIVISTĂ A ÎNVĂȚĂRII BAZATE PE STRATEGIILE DE DEZVOLTARE A GÂNDIRII CRITICE

*Elena Vinnicenco, conf. univ., dr.,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău*

CONSTRUCTIVIST APPROACH TO LEARNING BASED ON CRITICAL THINKING DEVELOPMENT STRATEGIES

*Elena Vinnicenco, PhD., assoc. prof.,
„Ion Creanga” State Pedagogical University of Chisinau,
ORCID ID: 0000-0002-7378-7284
vinnicenco.elena@upsc.md*

CZU: 37.091

DOI: 10.46727/c.v2.24-25-03-2023.p70-74

Abstract. Constructivist learning aims at a process in continuous evolution, a framework for internalization, self-regulation of cognitive conflicts, through experiences, reflections or verbal expressions. The process of relating to peers, effective communication, arguing, expressing one's opinions, finding certain solutions in problem situations can be developed using certain critical thinking strategies. In this context, strengths and weaknesses of constructivist learning, some difficulties and limits of constructivist learning are analyzed.

Keywords: constructivist learning, didactic strategies, critical thinking, communication.

Educația este concepută ca o investiție în om. Prin urmare, educația devine o preocupare a întregii societăți prin valorificarea optimă a resurselor sale materiale și umane [4]. Tatiana Callo menționează că în prezent perspectivele postmoderne în pedagogie și modalitățile în care se integrează acțiunea educațională prevăd diverse reprezentări și nu este atât de facil să ne orientăm în diversele demersuri și practici educaționale [2]. În acest context, educația oferă elevului șansa să se implice direct în procesul de formare și dezvoltare. Elevii trebuie învățați să colaboreze, să aibă încredere în forțele proprii, să fie responsabili de cele produse, să găsească soluții la problemele cu care se confruntă și să îmbunătățească mediul în care se dezvoltă.

Învățarea constructivistă este un proces de interiorizare a ceea ce cunoaște elevul prin procesare mintală, prin valorificarea sensurilor, prin interpretare variată, prin formulare de ipoteze, prin experiență directă, prin luare de decizii în unele situații concrete etc. (figura 1). Componenta esențială prin care ne orientăm spre extinderea constructivismului o reprezintă învățarea și, ca urmare, această paradigmă transdisciplinară a generat consecințe și soluții aplicative.

Fig. 1. Caracteristici conceptuale ale învățării constructiviste

Procesul de învățare constructivistă bazată pe strategiile de dezvoltare a gândirii critice se axează pe formarea capacității de observare, cunoaștere, a operațiilor mintale etc.

Capacitatea de observare dezvoltă premise ale activității de asimilare a valorilor, pe de altă parte, acestea devin produse ale învățării; antrenează toate simțurile; se cultivă spiritul de observație.

Capacitatea de cunoaștere coordonează faptele dobândite în procesul de observare și păstrare în reprezentări, le generalizează și, în felul acesta, ajunge la stabilirea noțiunilor, regulilor etc.

Capacitatea de formare a operațiilor mentale, analiza, sinteza, generalizarea, compararea, etc. facilitează prelucrarea, interpretarea informațiilor asimilate și asigură înțelegerea noilor cunoștințe.

Procesul de predare și învățare care se bazează pe implicarea activă a elevilor contribuie la formarea capacității de sinteză, de generalizare a cunoștințelor. Elevii însușesc un model comportamental de învățare specific, care favorizează integrarea cu succes a achizițiilor noi în ansamblul de cunoștințe deja existente. Prin urmare, schemele de învățare ale elevilor devin mai aprofundate datorită conștientizării sporite a propriului lor sistem de convingere [1].

Exprimarea gândirii poate fi redată în context verbal, artistic și tehnic. În acest context, se evidențiază că anume limba este componenta principală a tuturor sistemelor, prin intermediul căreia este posibilă comunicarea, respectiv, adaptarea în grup, punerea în valoare a propriei personalități. Astfel, contextul relațional cu semenii, de a comunica eficient, de a argumenta, a găsi anumite soluții în situații-problemă, se poate dezvolta utilizând anumite strategii de gândire critică.

Formarea gândirii critice reflectă o continuitate a cadrului de gândire și învățare. Orice activitate instructivă se constituie pe baza etapelor-cadru: evocarea – realizarea sensului – reflecția – extinderea.

În practica educațională putem aplica numeroase strategii de dezvoltare a gândirii critice în baza cadrului meditativ ERRE [8]. Ca exemplu, vă propunem unele strategii de dezvoltare a gândirii critice redată în figura 2.

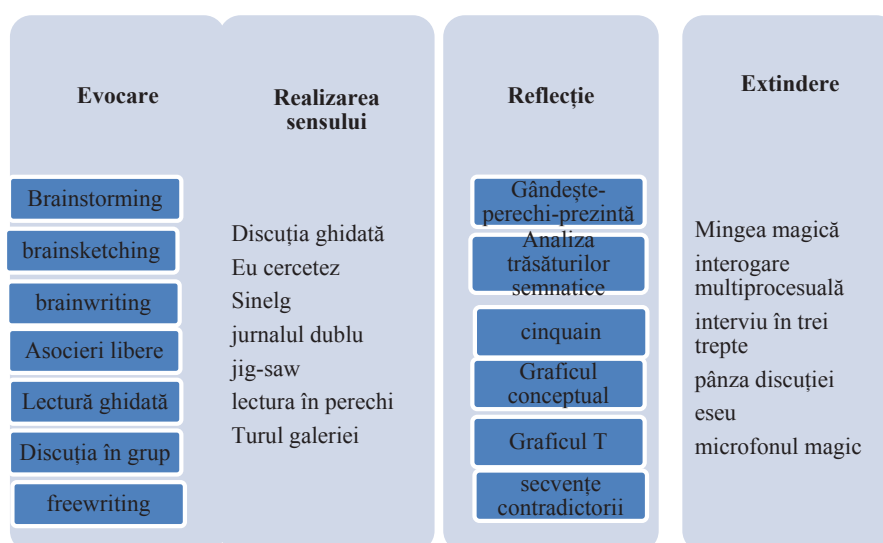

Fig. 2. Strategii de dezvoltare a gândirii critice în baza ERRE

În prezent, apare necesitatea ca elevii, încadrându-se într-o realitate mobilă, să posede abilitatea de a selecta informațiile și de a decide ce este și ce nu este important. Astfel, elevii trebuie să perceapă corelația dintre diversele informații, să se axeze în diverse contexte pe idei și cunoștințe noi, să distingă semnificațiile noțiunilor noi, să respingă informațiile irelevante sau false. În acest sens, e necesar să se redea sens critic, creativ și productiv acelei părți din contextul informațional cu care se vor relaționa.

Tabelul 1. Caracteristici ale punctelor tari și punctelor slabe în învățarea constructivistă

Învățarea constructivistă	
Puncte tari	Puncte slabe
<ul style="list-style-type: none"> • Învățarea este centrată pe elev. • Învățarea ca proces operează gradual, individualizat. • Profesorul proiectează situații autentice, mijloace accesibile, pentru o învățare eficientă. • Fiecare elev își construiește propriu tip de înțelegere. • Cadrul didactic are menirea de a monitoriza, de a fi un mentor în realizarea obiectivelor educaționale. • Încurajează elevii să aibă o atitudine proactivă. • Elevii devin autonomi și sunt responsabili de comportamentele lor. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nu prezintă un model strict de învățare, dar se axează pe principii de rezolvare, interpretare. • Prezentarea informațiilor nu este o condiție, ci multitudinea și flexibilitatea lor, conflictele cognitive. • În proiectare educațională există dilema dintre construire și modelare. • Nu toți elevii au confortul învățării.

Caracterizând strategiile de tip cognitiv, evidențiem că acestea constau în aplicarea anumitor tehnici:

- ❖ deductive, prin respectarea regulilor și construirea de exemple;
- ❖ predictive, prin folosirea informațiilor bazate pe înțelegere;
- ❖ bazate pe grupare, prin definirea conceptelor în viziune personală;
- ❖ de contextualizare, prin utilizarea imaginii în viața cotidiană;
- ❖ de vizualizare, prin schemă sau imagine;
- ❖ de transfer informațional, prin asocierea cuvintelor și aplicarea lor în situații similare.

Strategiile de tip metacognitiv se axează pe următoarele tehnici:

- ❖ de autocontrol, prin valorificarea propriei înțelegeri;
- ❖ de autoevaluare, prin aprecierea gradului de însușire a materiei;
- ❖ metacognitive, prin descrierea obiectivelor personale și alegerea strategiilor adecvate;
- ❖ de autoinstruire, prin expunerea clară a obiectivelor proprii de învățare.

Strategiile de tip socio-afectiv constau în utilizarea tehnicilor:

- ❖ de cooperare în cadrul grupului;
- ❖ de stimulativă și de reducere a anxietății;
- ❖ de valorificare a propriului progres.

În procesul instructiv se concretizează unele limite ale învățării constructiviste de tip metodologic, procedural, cognitiv și metacognitiv (tabelul 2).

Tabelul 2. Limite ale învățării constructiviste

Identificarea sarcinii	Descrierea contextuală
a) De tip metodologic, procedural, cognitiv și metacognitiv, de implicare în procesul de învățare cognitiv-constructivistă	<ul style="list-style-type: none"> - Limite în analiza cuvintelor cheie în contextul realizării unor hărți conceptuale, intermediare; - Dificultăți în utilizarea gândirii critice în timpul procesului, datorate unei metacogniții slab organizate; - Limite în formularea de reflecții, critici, structuri cognitive, reprezentare insuficientă a argumentelor, a interpretărilor proprii, personale, subiective, predomină mai mult reproducerea de cunoștințe, datorită obișnuințelor obținute în urma unei învățări mecanice sau logice. - Relaționare deficitară în sisteme integratoare de cunoștințe; - Dificultăți de investigare, explorare, de descriere textuală, contextuală, metaforică, simbolică.
b) De comunicare și conștientizare a relațiilor interpersonale	<ul style="list-style-type: none"> - Dificultăți în înțelegerea integrală în rezolvarea de sarcini individuale sau de grup; - Rezerve în implicare interactivă; - Rezerve în exercitarea unor roluri derivate; - Limite în distingerea dintre cooperare colaborare și competiție; - Reprezentare insuficientă a argumentărilor, ipotezelor, soluțiilor multiple, explicațiilor, exemplelor personale. - Manifestare dezinteresată a unora în adoptarea unui nou tip de învățare.

Referindu-ne la proiectarea și desfășurarea activităților didactice, menționăm că cadrul didactic trebuie să țină cont de particularitățile cognitive ale elevilor, stabilind eficient și corect conținuturile învățării, gradul de dificultate al materiei de studiu, specificul situațiilor de învățare. În acest context, profesorul e necesar să se axeze pe exersarea și asimilarea de către elevi a unor strategii interactive de învățare. Așadar, metodologia didactică conține modalități de predare eficiente, care îi permit cadrului didactic să optimizeze procesul de predare, să se realizeze o exersare de tip cognitiv care să-l antreneze pe elev în diverse contexte de viață.

În acest sens, învățarea poate fi caracterizată din mai multe aspecte:

- ❖ Învățarea prin simulare, prin propria experiență: elevul este implicat în mod activ în realizarea unei însărcinări și respectiv învață în etapa în care deja îndeplinește această activitate;
- ❖ Învățarea bazată pe reflecție: elevul este stimulat să gândească cu referire la o sarcină care trebuie realizată;
- ❖ Învățarea prin explorare: elevul adresează unele întrebări și obține răspunsuri, care îl ajută să înțeleagă ceea ce are de învățat [7].

În acest context, modelele de învățare investigativă au menirea de a-i pune pe elevi în contextul de a răspunde unor întrebări deschise, de a-și expune opiniile, de a emite ipoteze, de a utiliza selectiv informația etc.

Într-un cadru contextual învățarea constructivistă vizează și obiectivele educației nonformale, deoarece diversifică sursele de informare, exersează automotivarea, facilitează

concentrarea, permite utilizarea noilor tehnologii informaționale în documentare, comunicare și construcție proprie. În acest context, se menționează necesitatea aplicării tehnologiilor educaționale moderne în cadrul învățământului formativ, care facilitează selectarea conținutului; formarea capacităților intelectuale; a intereselor cognitive; formarea aptitudinii de investigare științifică, a unui stil de muncă independent etc [3]. Aplicarea tehnologiilor moderne contribuie la utilizarea diversă a instrumentelor intelectuale, la elaborarea raționamentelor, la construcția propriului mod de utilizare a strategiilor interactive [6].

Abordarea constructivistă a învățării încurajează activitatea elevilor, permite utilizarea tehnicilor interactive, care vizează experiențe, rezolvare de probleme cotidiene, sporește flexibilitatea gândirii, a diferitor aspecte ale construcției cunoașterii etc.

BIBLIOGRAFIE

1. ALBULESCU, I.; CATALANO, H. Sinteze de pedagogie generală. Ghid pentru pregătirea examenelor de titularizare, definitivat și gradul II, profesori de toate specializările. București: Didactica Publishing House. 2020.
2. CALLO, T. (coord.); PANIȘ, A. (coord.); ANDRIȚCHI V. [et al.]. Educația centrată pe elev: Ghid metodologic. Chișinău: "Print-Caro" SRL, 2010.
3. IONESCU, M.; RADU, I.; SALADE, D. (coord.) Studii de pedagogie aplicată. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2000.
4. JINGA, I. Educația ca investiție în om. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1981.
5. NICOLA, I. Tratat de pedagogie școlară. București. EDP. 1996.
6. PATRAȘCU, D. Tehnologii educaționale. Chișinău: Tipografia Centrală, 2005.
7. PÂNIȘOARĂ, O. Ghidul profesorului. Iași: Editura Polirom. 2017.
8. TEMPLE, Ch.; STEELE, J.; MEREDITH, K. Aplicarea tehnicilor de dezvoltare a gândirii critice. Supliment al revistei Didactica Pro, nr. 4, Chișinău. 2003.